

Strategie předcházení školní neúspěšnosti

STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA
STAVEBNÍ
MĚLNÍK

Výchovný poradce:

Mgr. Alena Holečková

ředitel školy:

Ing. Jitka Horáčková

Školní neúspěšnost - relativní a absolutní

Špatný prospěch a neprospěch nejsou většinou monokauzální, ale častěji polykauzální záležitostí. Každý případ špatného prospěchu má svou individuální souhru příčin a podmínek, vlastní vývoj a dynamiku. U vážných nedostatků v prospěchu a u výrazných neúspěchů je třeba zjistit, o jaký typ neúspěchu se jedná:

Pokud jde o absolutní školní neúspěšnost, žák neprospívá proto, že nemá dostatečně rozvinuté intelektové schopnosti. Statistika uvádí, že *intelektově defektních, mentálně retardovaných* žáků je v populaci kolem 3 %.

Mnohem složitější je problém relativní školní neúspěšnosti, kdy žák má špatný prospěch z příčin mimointelektových. Bývají dočasné a většinou je lze odstranit. Rozlišujeme tři typy těchto příčin: (většinou to bývá kombinace více podmínek a příčin)

- a) **sociálně psychologickými** (např. se jedná o nedostatky a závady v rodinném a školním prostředí, též socioprofesionální zařazení rodičů a prospěch dětí, špatná bytová situace, rovněž velká vzdálenost bydliště od školy bývá někdy provázána nepravidelnou školní docházkou, internátní pobyt doprovázený separací, kulturní úroveň rodiny, názor rodičů na význam vzdělání, jazyková kultura rodinného prostředí, jde i o vliv nesprávných typů výchovy v rodině na školní prospěch dítěte)
- b) **biologicko-psychologickými** (např. řečová vada, parciální nedostatky ve struktuře poznávacích procesů (např. dyslexie, dysortografie, legastenie), endokrinopatie (zvýšená činnost štítné žlázy), epilepsie, postinfekční pseudoneurastenické stavy (např. po infekční žloutence bývá zvýšená únavnost, poruchy paměti apod.), následky psychické deprivace a subdeprivace, posttraumatické stresové reakce, špatná výživa, častým handicapem (zejména u chlapců) bývá vystupňovanost pubertálních povahových změn (značná emoční labilita, zvýšená vnitřní tenze a únavnost, denní snění, labilita) apod.
- c) **intrapsychickými** (např. nedostatečný rozvoj zájmu o učení, záporný vztah žáka k učiteli, intelektuální pasivitu (mnoho nadaných žáků se ve škole spokojuje jen s průměrnými a nižšími výsledky, i když jejich kapacita stačí na výsledky nadprůměrné), pocity méněcennosti, snížená sebedůvěra, také extrémní introvertovanost kombinovaná s pomalým osobním tempem nebo extrémní extravertovanost kombinovaná se zvýšeným osobním tempem bývá problém; pubertální hypobulie, tzv. pubertální fantazijní snění.

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 sb.

Se žáky ohroženými školní neúspěšností může pracovat výchovná poradkyně, metodik prevence a kterýkoli pedagogický pracovník. Ve spolupráci s třídními učiteli a vyučujícími jednotlivých předmětů zajišťuje žákům s SPU poskytování doporučených podpůrných opatření. Třídní učitelé vyhodnocují prospěch žáků ve třídě, u neprospívajících zjišťují příčinu neúspěchu a případně navrhují příslušná opatření. Vyhodnocují příčinu zhoršení prospěchu a v případě potřeby je vypracován Plán pedagogické podpory.

Neúspěchem ve škole mohou být ohroženi:

- žáci se speciálně vzdělávacími potřebami (viz kapitola 4)
- žáci, kteří nastoupili do školy
- žáci, kteří přešli z jiné SŠ
- žáci, kteří jsou nemocní a mají dlouhodobou absenci
- žáci, u kterých nastala změna rodinné situace
- záškoláctví
- žáci, kteří neovládají český jazyk jako rodný jazyk
- žáci v maturitním ročníku

Nástroje vedoucí ke zlepšení situace žáka:

1. Nástup žáka do školy

oblast prevence

- co nejdelší dobrá motivace – zažívání příjemných věcí a úspěchu
- hodnocení žáků vzhledem k jejich osobnímu pokroku, nesrovnávat - každé dítě je na školu jinak připraveno
- pokud žák začne selhávat, je třeba co nejdříve zjistit, proč selhává a podpořit ho

oblast intervence

- pokud žák začne selhávat, je nutné upravit vyučovací metody
- pokud ale žák výrazně selhává – nutná přesná diagnostika příčin problému – vyšetření v PPP, SPC

2. Přestup žáka

- dopřát čas na adaptaci a zvolit důležitou strategii: komunikace mezi učiteli
- neznamená to, že je povinností učitelů žáka vše doučit (za změnu školy je odpovědný rodič), ale je vhodné žákovi vytvořit podpůrnou síť – komunikace učitel – rodič – žák – informovanost, jak žák zvládá adaptaci atd.

3. Nemoc, zvýšená omluvená absence

- při dlouhodobé nemoci je třeba s rodinou žáka úzce spolupracovat, zajistit doplňování učiva, ulehčit návrat žáka po nemoci do školy - plán doplnění učiva a přezkoušení – zajistí TU společně s VP

- sledovat absenci žáka – zda krátkodobé absence z důvodu návštěvy lékaře, nevolností, rodinných důvodů, nejsou pravidelné v době, kdy je plánované písemné či ústní zkoušení, zda se nejedná o konkrétní dny v týdnu

4. Změna situace v rodině

- můžeme pomoci, pokud dobře známe situaci, pokud je dobré klima a vzájemná důvěra sledujeme nejen velmi slabé žáky, ale také ty, kteří se výrazně zhoršili, začali být vůči plnění školních povinností apatičtí, zhoršilo se chování – nutné vždy řešit – osobní schůzka
- rodiči v případě potřeby doporučit odbornou pomoc – např. psychologa mimo školu

5. Závadové chování, záškoláctví

- porušení školního řádu nepřehlížet
- pokud nepomůže prevence, závadové chování řešit v souladu se školním řádem
- důsledné řešení zvýšené omluvené absence (dokument – Doložka od lékaře o omlouvání z výuky)

U těchto žáků jde často o disharmonický rozvoj osobnosti, ale ve všech zmíněných případech je nutno zajistit příslušnou individuální péči ve škole i v rodině, apelovat na rodiče, aby vyžadovali od svých dětí pouze takové výkony, na které dítě svými schopnostmi stačí, jinak může docházet k frustraci a někdy i neurotizaci a následně poruše sebehodnocení.

V této souvislosti v naší škole usilujeme o:

- prevenci přetěžování, frustrace, vyčerpání, aby nedocházelo k následné neurotizaci žáků
- vytvoření příznivé sociálně psychologické a pracovní atmosféry třídy
- vyrovnanost osobnosti učitele, o jeho spravedlivý přístup k žákům, o schopnost ovládat své afektivní procesy a projevy a akceptovat v přiměřené míře žáky, a to individuálně, ale i jako celek
- to, aby se učitel dokázal vžít do problémů žáků a vytvářet psychickou pohodu ve třídě, klid, optimismus a radost z práce
- to, abychom dávali žákům co nejvíce aktualizovaných a konkrétních poznatků, aby vnímali důležitost svého budoucího povolání
- vytvoření prostoru pro konzultace učitelů mezi sebou a konzultace učitelů s rodiči, žáky
- nastavení mechanismů komunikace uvnitř školy o problémech žáků ve výuce a s tím souvisejícími obtížemi
- sjednocení základní filozofie přístupu k žákům obecně, i k žákům s rizikem ŠVP (implementace do školního řádu, ŠVP, zveřejnění na webu školy) apod.
- realizaci společných jednání učitel – vedení školy – rodič, případně žák (identifikace potřeb, shoda na postupu),
- materiální podporu (dle možností školy např. pracovní listy k dalšímu vypracování, jednoduché pomůcky vlastní výroby apod.),
- podporu kompetencí učitele při uplatňování podpůrných opatření

- včasnou komunikaci uvnitř pedagogického sboru (tzn. nečekat na klasifikační poradu, ale jednat bezprostředně)

MOŽNOSTI A ZPŮSOBY VYHLEDÁVÁNÍ ŽÁKŮ OHROŽENÝCH ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTÍ

(jsou zároveň východiskem pro stanovení podpory ve škole)

- pozorování žáka v hodině
- rozhovor (se žákem či zákonným zástupcem žáka)
- ústní prověřování znalostí a dovedností, písemné zkoušky, analýza procesů, výkonů a výsledků činností (s důrazem na kvalitativní rozbor), didaktické testy, portfolio žákovských prací, reflexe rozboru výsledků žákovy práce a hodnocení, analýza domácí přípravy žáka a dosavadního pedagogického přístupu
- provádět pedagogickou diagnostiku žáka, analyzovat jeho domácí přípravu i svůj dosavadní pedagogický přístup
- vzájemné konzultace a sdílením poznatků o žákovi s ostatními kolegy učiteli, případně s poradenskými pracovníky školy

POSTUPY (ZPŮSOBY A METODY PRÁCE) PŘI ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI

V první řadě je nutné zachytit co nejdříve problém žáka, podrobit ho pedagogické diagnostice, v případě nutnosti ve spolupráci s odborným pracovištěm provést speciálně – pedagogickou či psychologickou diagnostiku tak, aby byly odhaleny konkrétní příčiny školního neúspěchu.

Vhodné formy a metody práce se žákem ohroženým školní neúspěšností:

- zadávání pravidelných úkolů vycházejících ze stanoveného obsahu učiva, zadání individuální práce pro domácí přípravu
- používání podpůrných pomůcek při samostatné práci - přehledy, tabulky, kalkulačky, nákresy, aj. dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu
- individuální práce se žákem v rámci konzultací i v rámci vyučovacích hodin (motivace, akceptování osobního tempa žáka, použití vhodných metod a forem práce, hodnocení toho, co žák zvládl = pozitivní motivace)
- konzultační hodiny - učitel je žákům k dispozici v konkrétní termín v případě, že žák požádá o opakované vysvětlení probíraného učiva, každý vyučující má určené konzultační hodiny
- doučování - v rámci projektu Šablony pro SŠ, žák dochází na předmět, ve kterém má problémy. Počet hodin v jednom cyklu a předmětu je celkem 16
- screening, ankety, dotazníky ve škole týkající se speciálních vzdělávacích potřeb a rizika vzniku školní neúspěšnosti
- vypracování plánu pedagogické podpory

- vypracování IVP (ve spolupráci s poradenským zařízením)

POSTUPY:

- pravidelně, každé čtvrtletí, je na pedagogické poradě školy vyhodnocována situace ve vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností a všichni jsou s ní seznámeni
- po 1. a 3. čtvrtletí třídní učitelé domluví jednání s rodiči (třídní schůzky) a žáky, kteří jsou za toto čtvrtletí neprospívající (hodnoceni nedostatečně nebo dostatečně, ale vyučující vyhodnotí vývoj jako rizikový), popřípadě nehodnoceni
- domluví možnosti a opatření vedoucí k nápravě. TU zajistí podpis dokumentu o výsledcích vzdělávání a dohlédne na zápis opatření, které se bude žák snažit v budoucnu realizovat, aby eliminoval další neprospívání
- rodiče dostanou kopii domů, aby znali závazky svého dítěte
- za vyvolání jednání s rodiči a jeho koordinaci a realizaci odpovídá třídní učitel
- výchovný poradce eviduje dokumentaci a TU zajistí předání s opatřením a s podpisy žáka i rodiče
- pokud se situace nezlepšuje, bude nabídnut žákovi po pololetí podpůrný plán
- pokud nezletilý žák zamešká více než 100 hodin výuky, vyvolá se jednání s rodiči preventivně - přítomni TU, žák a rodič, případně učitel předmětu, kde se už objevily problémy. Domluví se podpora žáka tak, aby byl schopen kompenzovat svou absenci (plán práce, termíny zkoušení, obsah učiva, možnost individuální konzultace, doučování se spolužáky atd. (Podpůrný plán pro neprospívající žáky je souhrn opatření nabízených žákům a jejich rodičům, který se podpisem všech stran stává pro všechny závazným. Žák, učitelé a rodiče svým podpisem uzavírají dohodu o společné podpoře žáka a o svých povinnostech, které tím na sebe berou)
- rodiče mají možnost kontaktovat příslušného vyučujícího (oficiálním komunikačním kanálem školy/osobně) a společně se domluvit na opatřeních, která by měla přispět k nápravě stávající situace
- selžou-li všechna opatření a žák je ve studiu neúspěšný, je třeba zvážit možnost opakování ročníku nebo poskytnout žákovi a jeho zákonným zástupcům informace o možnosti změnit obor vzdělání.

PŘÍMÁ PODPORA PEDAGOGA - I. STUPEŇ PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ (v souladu s vyhláškou č. 27/2016 Sb.)

Podporou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků nadaných a mimořádně nadaných se rozumí žáci, jejichž vzdělávání vyžaduje uplatnění podpůrných opatření. Podpůrná opatření I. stupně slouží ke kompenzaci mírných obtíží ve vzdělávání žáka formou mírných úprav v režimu školní výuky a domácí přípravy.

Na úpravách vzdělávání se podílí:

učitelé ve spolupráci s pracovníky poskytujícími poradenské služby ve škole (výchovný poradce, metodik prevence) a ve spolupráci se zákonnými zástupci.

První stupeň podpory je plně v kompetenci školy:

učitel je zde ten, který jako první identifikuje obtíže ve vzdělávání či chování žáka a na základě své diagnostické rozvahy a zkušenosti realizuje bez odkladu prvotní opatření.

Poznámka:

- pokud školské poradenské zařízení vyhodnotí, že vzdělávací potřeby žáka jsou na úrovni 1. stupně podpůrných opatření, pak může škole doporučit zpracování Plánu pedagogické podpory
- pokud by žák byl zařazen u různých opatření do různých stupňů podpůrných opatření a bylo by nezbytné navrhnout úpravy obsahu vzdělávání žáka, úpravy metod práce s ním apod., doporučuje ŠPZ namísto PLPP rozhodně IVP
- pokud požádá žák, respektive jeho zákonný zástupce o vyšetření žáka (dítěte, studenta) v ŠPZ, není nutnou podmínkou předložení PLPP. Může se stát, že žák požádá o vyšetření v ŠPZ aniž by mu byl ze strany školy vytvořen Plán pedagogické podpory. Pokud byl žákovi ve škole Plán pedagogické podpory vytvořen, měla by škola v součinnosti se žákem nebo jeho zákonným zástupcem zajistit předání PLPP školskému poradenskému zařízení
- důvěrná data o žácích a jejich rodičích, která se poradenští pracovníci školy dozvědí v souvislosti s výkonem své poradenské činnosti, jsou ochraňovány v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů v platném znění. Práce s informacemi a daty o žácích se řídí také vyhláškou č. 116 ze dne 15. dubna 2011, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Podpora v prvním stupni podpůrných opatření probíhá ve 2 fázích:

1. Přímá podpora ve výuce
2. Plán pedagogické podpory

Ad1) 1. krok - individualizovaná pomoc učitele

- navrhuje a realizuje učitel sám, případně ve spolupráci s pedagogy školy
- může konzultovat s kolegy učiteli, často s těmi, kteří učí v paralelní třídě nebo mají zkušenost s výukou stejného předmětu či podobně starých žáků
- učitel může využít konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště, tedy s výchovným poradcem či metodikem prevence (ti mohou zároveň realizovat první pozorování v hodinách, poskytnout učiteli zpětnou vazbu a pomoci s nastavením opatření)

Ad2) 2. krok – pokud již přímá podpora ve výuce nepostačuje, učitel vstupuje do další etapy Plánu pedagogické podpory (PLPP)

- v této fázi se předpokládá komplexnější přístup k řešení problému, do něhož je zapojeno více pedagogů, kteří se podílejí na vzdělávání žáka (pozn. plán pedagogické podpory je dokumentem, který je součástí příloh k vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami)
- plán obsahuje údaje o žákovi, dále důvod, proč je vytvářen, co je plánováno s žákem dělat, stručný popis jeho obtíží, stanovení cílů PLPP. Obsahuje též návrh metod výuky, organizace výuky, hodnocení žáka a vymezení pomůcek. Jeho součástí jsou také podpůrná opatření, která se nevztahují bezprostředně k výuce, ale například k situaci v rodině, k aktuálnímu zdravotnímu stavu žáka
- plán je následně vyhodnocován a poté je s ním seznámen:
 - ✓ žák
 - ✓ zákonný zástupce
 - ✓ třídní učitel i vyučující.

- plán je velmi stručným dokumentem, který má především zaznamenat, co se jeví u žáka jako základní problém ve vzdělávání, co se navrhuje změnit a jaký je dopad úprav.

Pokud zvolené strategie nepovedou k pozitivním změnám v práci se žákem, je vhodné doporučit rodičům nebo zákonným zástupcům žáka, aby požádali o vyšetření žáka školským poradenským zařízením.

Spolupráce s rodiči žáka je v návrhu zakomponována již od prvního stupně podpory, ale zároveň se počítá s tím, že přímý souhlas s navrhovanými opatřeními prvního stupně se zejména v etapě přímé podpory ve výuce učitelem, nevyžaduje. Je v učitelově kompetenci rozhodnout o opatřeních, která hodlá realizovat. Příkladem takovýchto opatření může být např. přesazení žáka na jiné místo, diferenciací výuky ve skupinách, poskytnutí delšího času na vypracování úkolu, volba typu písemné nebo ústní zkoušky apod.

Role rodičů při poskytování podpůrných opatření:

- podpora žáka v oblasti domácí přípravy na základě konzultace s vyučujícím (vlastní realizace podpory)
- zajištění základních podmínek pro úspěšnou domácí přípravu (přiměřený denní režim, klid na domácí práci, organizace pracovního místa)
- emoční podpora žáka při zvládnání nároků školy
- spolupráce při vyhodnocování podpůrných opatření
- nastavení kontrolních mechanismů pro práci s žákem
- posílení motivace žáka

Možnosti podpory rodičů ze strany školy při poskytování podpůrných opatření:

- podpora rodiče v oblasti domácí přípravy jejich dítěte (rodič od učitele získává popis metod a forem práce, přístupů, konzultaci k množství činností, časovému rozvrhu, k pomůckám, atd.),
- zajištění vzájemné zpětné vazby (forma, frekvence, obsah) mezi učitelem a rodičem,
- zprostředkování mimoškolních aktivit (aktivity podporující školní výkon, aktivity volnočasové),
- dohoda o volbě motivace, případně hodnocení žáka,
- emoční podpora rodiče učitelem cílená na společné zvládnutí obtíží žáka.

KONKRÉTNÍ PODPŮRNÁ OPATŘENÍ – 2. – 5. STUPEŇ (vychází z vyhlášky 27/2016 Sb.)

Podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení. Škola nebo školské zařízení může místo doporučeného podpůrného opatření přijmout (po projednání s příslušným školským poradenským zařízením a s předchozím písemným informovaným souhlasem zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce žáka) jiné podpůrné opatření stejného stupně, pokud to neodporuje zájmu žáka.

POSTUP:

1. Podpůrná opatření škola poskytuje bezodkladně po obdržení doporučení školského poradenského zařízení a poté, co zletilý žák nebo zákonný zástupce žáka udělil ve škole nebo školském zařízení písemný informovaný souhlas s jejich poskytováním.
2. Není-li možné ze závažných důvodů zabezpečit bezodkladné poskytování doporučeného podpůrného opatření, poskytuje škola po projednání se školským poradenským zařízením a na základě informovaného souhlasu zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka po dobu nezbytně nutnou jiné obdobné podpůrné opatření stejného stupně. Není-li doporučené podpůrné opatření poskytnuto do 4 měsíců ode dne vydání doporučení, škola projedná tuto skutečnost se školským poradenským zařízením.

VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH ŽÁKŮ

Nadanými žáky rozumíme žáky, kteří se liší v lehkosti učení, v kvalitě, s jakou zvládají činnosti v oblasti svého nadání a výsledcích. Snadno a rychle se učí, jsou tvořiví, objevují vlastní cesty řešení problému. Mohou však mít problematický vztah k autoritám, problémy s přizpůsobivostí apod., proto se výkyvy v chování snažíme usměrňovat s pedagogickým taktem, avšak důsledně. V rámci výchov, třídnických hodin apod. vedeme děti k vzájemné toleranci, rovnému přístupu k méně nadaným spolužákům, k ochotě pomáhat slabším.

Zařazení nadaných dětí do vzdělávání vyžaduje náročnější přípravu učitele a zvýšenou motivaci dětí. Konkrétní formy práce s žáky mimořádně nadanými a talentovanými se snažíme podporovat olympiádami, ale i samostatnými činnostmi. Ve vyučování nabízíme žákům zvládnutí složitějších úkolů. Při skupinovém vyučování využíváme příležitostně talentované žáky jako vedoucí skupin.

ADAPTAČNÍ PROGRAM ŠKOLY PRO ŽÁKY NOVĚ PŘÍCHOZÍ A PRO ŽÁKY NASTUPUJÍCÍ DO JIŽ VYTVOŘENÝCH KOLEKTIVU

Aktivity školy v rámci školního roku pomáhají předcházet školní neúspěšnosti, ale také rozvíjí sociální dovednosti, týmovou spolupráci, utužování kolektivu, samostatnost a zodpovědnost.

Naše škola v této souvislosti umožňuje:

- adaptační kurz na začátku 1. ročníku (zaměřený zejména na pohybové aktivity, turistiku, iniciační a sociální hry, tvořivé, ale i intelektuální činnosti)
- lyžařský výcvik zejména pro 1. ročník, ale též pro zájemce z vyšších ročníků
- práci s třídními kolektivy, adaptační a stmelovací programy v době exkurzí
- meziročníkovou spolupráci v průběhu Projektového dne, který připravuje každoročně pro žáky základních škol